



Η Ρώμη και η Καρχηδόνα

Η Ρώμη και η Καρχηδόνα συνέδεσαν τις τύχες τους με τρεις πολέμους σε διάστημα 120 περίπου χρόνων. Ο δεύτερος Καρχηδονιακός πόλεμος (218-202 π.Χ.) υπήρξε μια τόσο οδυνηρή εμπειρία για τους Ρωμαίους, ώστε η ανάγκη της διατήρησης ή της καταστροφής της Καρχηδόνας να αποτελέσει στις επόμενες δεκαετίες το επίκεντρο μιας ζωνής πολιτικής διαμάχης. Ο ιστορικός Σαλλούστιος (και άλλοι ιστορικοί) αποδίδει έναν καθοριστικό ρόλο στην εξαφάνιση του «φόβου των Καρχηδονίων», όσο αφορά την εξέλιξη των ηθών στη Ρώμη (βλ. το μάθ. IV). Οι Ρωμαίοι είδαν τη νίκη τους στο δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο ως θρίαμβο της αντοχής και της καρτερίας τους (constantia) παρά τις αλλεπάλληλες ήττες που υπέστησαν από τον Αννίβα. Στον τελευταίο αναγνώρισαν φυσικά και στρατιωτικά προσόντα, αλλά υπογράμμισαν τα ηθικά του ελαττώματα (σκληρότητα, δολιότητα, ασέβεια) που στα μάτια τους προδίκαζαν την τελική του ήττα.

Hannibal, dux Carthaginensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superāvit* et Saguntum vi expugnāvit*. Postea Alpes, quae Italiam ab Galliā seiungunt, cum elephantis transiit*. Ubi in Italiā fuit, apud Ticīnum, Trebiam, Trasumēnum et Cannas copias Rōmanōrum profligāvit* et delēvit*. Populus Rōmānus cladem Cannensem pavidus audīvit*. In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedīvit*. Postquam XIV annos in Italiā complēvit*, Carthaginenses eum in Africam revocavērunt*. Ibi Hannibal bellum cum Rōmānis componere frustra cupīvit*. Denique cum P. Scipiōne apud Zamam dimicāvit*, sed Rōmāni victoriam reportavērunt*.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Hannibal, Carthaginiensis dux, natus VI et XX annos,
Ο Αννίβας, ο Καρχηδόnius στρατηγός, σε ηλικία 26 ετών,

omnes gentes Hispaniae superavit bello et expugnavit vi Saguntum.
όλα τα έθνη της Ισπανίας νίκησε στον πόλεμο και κυρίευσε με τη βία το Σάγουντο.

Postea transiit Alpes cum elephantis,
Έπειτα πέρασε τις Άλπεις με ελέφαντες,

quae seiungunt Italiam ab Gallia,
οι οποίες χωρίζουν την Ιταλία απ' τη Γαλατία.

Ubi fuit in Italia,
Μόλις βρέθηκε στην Ιταλία,

apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas
κοντά στον ποταμό Τίκινο, στον Τρεβία, στη λίμνη Τρασιμένη και στις Κάννες

copias Romanorum profligavit et delevit.
τις στρατιωτικές δυνάμεις των Ρωμαίων κατατρόπωσε και εξολόθρευσε.

Romanus populus pavidus audivit cladem Cannensem.
Ο ρωμαϊκός λαός έντρομος πληροφορήθηκε την καταστροφή στις Κάννες.

In Falerno agro Hannibal expeditit se ex insidiis Fabii Maximi.
Στο Φαλερνό αγρό ο Αννίβας ξέφυγε τον εαυτό του από την ενέδρα του Φαβίου Μαξίμου.

Postquam complevit XIV annos in Italia,
Αφού συμπλήρωσε 14 χρόνια στην Ιταλία,

Carthaginienses revocaverunt eum in Africam.
οι Καρχηδόnioi ανακάλεσαν αυτόν στην Αφρική.

Ibi Hannibal frustra cupivit bellum cum Romanis componere.
Εκεί ο Αννίβας μάταια επιθύμησε τον πόλεμο με τους Ρωμαίους να τελειώσει.

Denique dimicavit cum P. Scipione apud Zamam,
Τελικά αγωνίστηκε με τον Πόπλιο Σκιπίωνα κοντά στη Ζάμα,

sed Romani reportaverunt victoriam.
αλλά οι Ρωμαίοι κέρδισαν τη νίκη.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ ΚΛΙΣΗ

Hispania, -ae (Θ) = Ισπανία, (χωρίς πληθυντικό)

Italia, -ae (Θ) = Ιταλία (χωρίς πληθυντικό)

Gallia, -ae (Θ) = Γαλατία (χωρίς πληθυντικό)

Trebia, -ae (Θ) = Τρεβίας (ποταμός) (χωρίς πληθυντικό)

Cannae, -arum (Θ) = Κάννες (μόνο πληθυντικός)

coriae, -arum (Θ) = στρατιωτικές δυνάμεις (μόνο πληθυντικός), **coriae, -ae** = αφθονία (ετερόσημο)

***insidiae, -arum (μόνο πληθυντικό)** (Θ) = ενέδρα

Africa, -ae (Θ) = Αφρική (χωρίς πληθυντικό)

Zama, -ae (Θ) = Ζάμα (χωρίς πληθυντικό)

victoria, -ae (Θ) = νίκη

Β΄ ΚΛΙΣΗ

annus, -i (Α) = έτος

Ticinus, -i (Α) = Τίκινος (ποταμός) (χωρίς πληθυντικό)

Trasumenus, -i (Α) = Τρασιμένη (λίμνη) (χωρίς πληθυντικό)

Romani, -orum (Α) = Ρωμαίοι < Romanus, -i

populus, -i (Α) = λαός

ager, agri (Α) = αγρός

Fabius, -ii και -i Maximus, -i (Α) = Φάβιος Μάξιμος (χωρίς πληθυντικό), κλητική ενικού: Fabi

elephantus, -i (Α) = ελέφαντας, ετερόκλητο: και elephas, -antis (γ΄ κλίση)

bellum, -i (Ο) = πόλεμος

Saguntum, -i (Ο) = Σάγουντο (χωρίς πληθυντικό)

Γ΄ ΚΛΙΣΗ

Hannibal, -is (Α) = Αννίβας (χωρίς πληθυντικό)

dux, ducis (Α) = αρχηγός

gens, gentis (Θ) = έθνος, γένος, γενική πληθυντικού: gentium

clades, -is (Θ) = καταστροφή, γενική πληθυντικού: cladum και cladium

Scipio, -onis (Α) = Σκιπίων (χωρίς πληθυντικό)

***vis** (Θ) = δύναμη

Alpes, -ium (Θ) = Άλπεις (μόνο πληθυντικός)

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

Romanus, -a, -um = Ρωμαϊκός

Falernus, -a, -um = Φαλέρνος

- **pavidus-a-um** = έντρομος

παραθετικά: pavidior-ior-ius, pavidissimus, -a, -um

(επίρρημα: pavide, pavidius, pavidissime)

Γ' κλίση

Carthaginiensis, -is, -e = Καρχηδονιακός
omnis, -is, -e = όλος
Cannensis, -is, -e = των Καννών

Ρήματα

Α' Συζυγία

supero, superavi, superatum, superare (1) = νικώ
expugno, expugnavi, expugnatum, expugnare (1) = κυριεύω
reporto, reportavi, reportatum, reportare (1) = κερδίζω
revoco, revocavi, revocatum, revocare (1) = ανακαλώ, καλώ πίσω
dimico, dimicavi, dimicatum, dimicare (1) = αγωνίζομαι
profligo, profligavi, profligatum, profligare (1) = κατατροπώνω

Β' Συζυγία

deleo, delevi, deletum delere (2) = καταστρέφω
compleo, complevi, completum complere (2) = συμπληρώνω

Γ' Συζυγία

nascor, natus sum, natum, nasci (αποθετικό) (3) = γεννιέμαι (μτχ. μέλλοντα **nasciturus**)
seiungo, seiunxi, seiunctum, seiungere (3) = χωρίζω
compono, composui, compositum, componere (3) = σταματώ, τελειώνω
***cupio, cupivi (cupii), cupitum, cupere (3) -15** = επιθυμώ

Δ' Συζυγία

audio, audivi, auditum, audire (4) = ακούω
expedio, expedivi, expeditum, expedire (4) = απελευθερώνω

Ανώμαλα

***transeo, transi(v)i, transitum, transire (trans-eo)** = περνώ, διασχίζω
***sum, fui, esse** = είμαι

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

qui, quae, quod (αναφορική) = ο οποίος, η οποία, το οποίο
ego (προσωπική) = εγώ
is, ea, id (οριστική) = αυτός, αυτή, αυτό

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Postea = έπειτα, ύστερα
Ibi = εκεί
frustra = μάταια
denique = τελικά

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
ab + αφαιρ. = από (απομάκρυνση) cum + αφαιρ. = μαζί με, με (συνοδεία) in + αφαιρ. = σε (στάση) apud + αιτιατ. = κοντά σε (πλησίον) ex + αφαιρ. = από (απομάκρυνση) in + αιτιατ. = προς, σε (κίνηση προς τόπο) cum + αφαιρ. = εναντίον (εχθρική διάθεση)	et (συμπλεκτικός) = και Ubi (χρονικός) = όταν, αφού (προτερόχρονο) postquam (χρονικός) = όταν (προτερόχρονο) sed (αντιθετικός) = αλλά

Ετυμολογικά:

dux > δούκας,

supero < super ≈ *ὑπέρ*,

transeo πρβ. Τράνζιτ,

copiae copia = πλήθος· πρβ.(φωτο)κόπια,

clades κλάω,

expedio ex+res ≈ πόδι· πρβ. *έκποδών*,

compleo πρβ. κομπλέ << γαλλ.· plē-nus



arxaia-latinika.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Hannibal, dux Carthaginiensis, VI et XX annos natus, omnes gentes Hispaniae bello superavit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

superavit: ρήμα,

Hannibal: υποκείμενο του ρήματος,

dux: παράθεση στο Hannibal,

Carthaginiensis: επιθετικός προσδιορισμός στο dux,

natus: επιθετική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, ως παράθεση στο Hannibal,

Hannibal: υποκείμενο της μετοχής natus,

annos: απρόθετη αιτιατική του χρόνου στο natus,

VI et XX: επιθετικός προσδιορισμός στο annos,

gentes: αντικείμενο στο superavit,

omnes: κατηγορηματικός ή επιθετικός προσδιορισμός στο gentes,

Hispaniae: γενική κτητική στο gentes,

bello: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του μέσου ή του τρόπου στο superavit.

et Saguntum vi expugnavit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

expugnavit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Saguntum: αντικείμενο στο expugnavit,

vi: απρόθετη αφαιρετική (οργανική) του τρόπου στο expugnavit.

Postea Alpes cum elephantis transiit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

transiit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

Alpes: αντικείμενο στο transiit,

cum elephantis: εμπρόθετη αφαιρετική της συνοδείας στο transiit,

Postea: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο transiit.

quae Italiam ab Gallia seiungunt: Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση, προσδιοριστική στο Alpes. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae και εκφέρεται με οριστική (seiungunt) δηλώνοντας ένα πραγματικό γεγονός, χρόνου ενεστώτα επειδή αναφέρεται στο παρόν. Λειτουργεί δε ως παράθεση στο Alpes.

seiungunt: ρήμα,

quae: υποκείμενο του ρήματος,

Italiam: αντικείμενο στο seiungunt,

ab Gallia: εμπρόθετη αφαιρετική της απομάκρυνσης στο seiungunt.

Ubi in Italia fuit: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ubi και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (fuit), που είναι η συνηθέστερη στη βαθμίδα του προτερόχρονου. Εκφράζει δε ένα πραγματικό γεγονός, για το οποίο ο ίδιος ο γράφων θέλει να δηλώσει τον χρόνο στον οποίο πραγματοποιήθηκε. Η χρονική πρόταση εκφράζει τη βαθμίδα του προτερόχρονου (στο παρελθόν).

fuit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

in Italia: εμπρόθετη αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο στο fuit.

apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum et Cannas copias Romanorum profligavit:

Κύρια πρόταση κρίσεως.

profligavit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

copias: αντικείμενο στο profligavit,

Romanorum: γενική κτητική στο copias,

apud Ticinum, Trebiam, Trasumenum [et] Cannas: εμπρόθετες αιτιατικές της στάσης σε τόπο· συγκεκριμένα δηλώνουν το πλησίον.

et delevit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

delevit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

copias: (εννοούμενο) αντικείμενο στο delevit.

Populus Romanus cladem Cannensem pavidus audivit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

audivit: ρήμα,

Populus: υποκείμενο του ρήματος,

cladem: αντικείμενο στο audivit,

Romanus: επιθετικός προσδιορισμός στο Populus,

Cannensem: επιθετικός προσδιορισμός στο cladem,

pavidus: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο Populus.

In agro Falerno Hannibal ex insidiis Fabii Maximi se expedit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

expedit: ρήμα,

Hannibal: υποκείμενο του ρήματος,

se: αντικείμενο στο expedit (άμεση/ευθεία αυτοπάθεια),

In agro: εμπρόθετη αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο στο expedit,

Falerno: επιθετικός προσδιορισμός στο agro,

ex insidiis: εμπρόθετη αφαιρετική της απομάκρυνσης στο expedit,

Fabii Maximi: γενική υποκειμενική στο insidiis.

Postquam XIV annos in Italia complevit: Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο postquam και εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (complevit), που είναι η συνηθέστερη στη βαθμίδα του προτερόχρονου. Εκφράζει δε ένα πραγματικό γεγονός, για το οποίο ο ίδιος ο γράφων θέλει να δηλώσει τον χρόνο στον οποίο πραγματοποιήθηκε. Η χρονική πρόταση εκφράζει τη βαθμίδα του προτερόχρονου (στο παρελθόν).

complevit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

annos: αντικείμενο στο complevit,

XIV: επιθετικός προσδιορισμός στο annos,

in Italia: εμπρόθετη αφαιρετική που δηλώνει στάση σε τόπο στο complevit.

Carthaginienses eum in Africam revocaverunt: Κύρια πρόταση κρίσεως.

revocaverunt: ρήμα,

Carthaginienses: υποκείμενο του ρήματος,

eum: αντικείμενο στο revocaverunt,

in Africam: εμπρόθετη αιτιατική του τόπου (κίνησης σε τόπο) στο revocaverunt.

Ibi Hannibal bellum cum Romanis componere frustra cupivit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

cupivit: ρήμα,

Hannibal: υποκείμενο του ρήματος,

componere: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο cupivit,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του componere (ταυτοπροσωπία),

bellum: αντικείμενο στο componere,

cum Romanis: εμπρόθετη αφαιρετική της εχθρικής διάθεσης στο componere,

frustra: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο componere,

Ibi: επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου στο componere (bellum).

Denique cum P. Scipione apud Zamam dimicavit: Κύρια πρόταση κρίσεως.

dimicavit: ρήμα,

Hannibal: (εννοούμενο) υποκείμενο του ρήματος,

cum P. Scipione: εμπρόθετη αφαιρετική της εχθρικής διάθεσης στο dimicavit,

apud Zamam: εμπρόθετη αιτιατική του τόπου (δηλώνει το πλησίον) στο dimicavit,

Denique: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο dimicavit.

sed Romani victoriam reportaverunt: Κύρια πρόταση κρίσεως.

reportaverunt: ρήμα,

Romani: υποκείμενο του ρήματος,

victoriam: αντικείμενο στο reportaverunt.



arxaia-latinika.gr